

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hord-
va vagy vidékre pos-
tán küldve
Egész évre . . . 6 ft — kr.
Félévre . . . 3 — —
Negyedévre . . . 1 — 50 —

Hirdetések díja:
□ centiméterenként
3 kr. Kereskedők és
gyárosok külön ár-
kedvezményben rés-
zesülnek. Bélyegdíj
30 kr.

Nyilttér sora 20 kr.

KÖZÉRDEK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztői iroda

kiadóhivatal:

Cirner és Lingner
Magyar-utca 2. sz. a.,
hova úgy a lap szelle-
mi részét illető köz-
lemények, mint az
előfizetések és hirté-
tések bérmentesen
küldendők.

Kéziratok nem adat-
nak vissza.

Lesz-e istenbéke?

Budapest, január 1.

(K.) Az új ezredév küszöbén nem lehet megelégedéssel nem fogadni báró Bánffy Dezső miniszterelnök beszédét, melyet a szabadelvű párt üdvözlétének válaszátként január 1-én elmondott. A fővárosi sajtó e beszéd hatása alatt csaknem kivétel nélkül az engesztelődés, az „istenbéke“ hurjait pengeti. A legvadabb ellenzéki organumok is elismeréssel szólnak a kabinet fejének nyilatkozatairól.

Vajjon várhatta-e józan ember, hogy a miniszterelnök éppen most, midőn az Apponyi gróf karácsonyi „békeajánlatá“-nak hatása alatt az egész ország szinte türelmetlen kíváncsisággal várta a legilletékesebb ujévi nyilatkozatot, más-ként, mint a béke, a kiengesztelés hangján fog szólni? Pedig voltak, akik mást vártak. Szerették volna, hogy Bánffy báró ridegen, amolyan „szolnok-dobokai“ módon utasítsa vissza azt a bizonyos felajánlott „békejobb“-ot. Ha nem csalódunk, éppen azok lesték benső óhajjal ezt az ujévi beszédet, akik karácsony napja óta folyton a békével — fenyegetnek... De jó lett volna ismét egy pár hétig ütni az „erőszakos“ kormányt és a szabadelvű „önző párturalmat“!

Bekövetkezett az alapos felsülés Bánffy br. nem sértett, nem provokált senkit, még csak nem is rekriminált. Hisz a kormány feje nem azért van ő felségétől az ország ügyeinek vezetésével megbízva, hogy újév napján a párt-szenvedélyek tüzeit élessze. Nem lehetett tehát harezai riadó, ami a miniszterelnökségi palotában az új ezredév első napján elhangzott. Hanem azért Bánffy Dezső és Apponyi Albert kezei még korántsem „nyugszanak egymásban“, mint azt egyik vérmes szabadelvű lap regéli...

Bánffy báró a szabadelvű párt szónoka által oly találóan hangsúlyozott „főfias, nyilt és őszinte“ modorában beszélt ezuttal is. Feltárta a kabinetnek és a pártnak a millenniumi évre szóló egész programját. Reflektált előbb a lefolyt egyházpolitikai küzdelmekre. A nélkül, hogy az ugynevezett „néppárt“-ról még csak egy szóval is említést tett volna, keményen elítélte a revizionális és hasonszörű reakziós törekvéseket. Hangsúlyozta, hogy „gondos körültekintéssel és figyelemmel, nem sértve soha a felekezetek érdekeit és érzelmeit“, kell az új törvényeket átvenni a nemzet véérébe. A közeljövő feladatai gyanánt az ezredéves jubileumnak méltó meg-

ünneplése mellett kiemelte a kiegyezési tárgyalásokat, melyeknek még ez évben való befejezését óhajtja. E kérdés körül első sorban a politikai szempontokat hangsúlyozta, de kell — ugymond — „hogy az új kiegyezés a nemzet gazdasági érdekeit is kielégítse“. A közigazgatási bíróságról szóló javaslatot is még az idén szeretné letárgyalatni, ugyszinte, ha csak lehet, a kuriai bíraskodást is. A közigazgatási nagy reformot már az új országgyűlésre szólóan jelentette be a törvényhozás főfeladata gyanánt. E reformtól az egységes magyar nemzeti állam megerősítését várja...

Föltételezi a miniszterelnök, hogy az ellenzék a legközelebbi feladatok teljesítésében támogatni fogja a kormányt és a többséget, — ha ugyan őszintén és becsületesen a millenárius békét óhajtja. „De erre szükséges az, hogy minden oldalról a bíráló igazságos és méltányos, hogy a béke érdekében tett ajánlat kibécsítő, sértő s bántó ne legyen, — mert megalázottakkal ünnepet ülni, az önértében sértettel együtt örvedeni nem lehet.“

Ez a punctum saliens. Ezt vegyük fontolóra, a kiket illet. Ha akarják a békét, tegyenek róla, hogy megköthessék

TÁRCZA.

Boldog újévet!

Hozzon az újév boldogságot,
Kimélje jobban a szegényt.
Mint balsamesepet, úgy hullasson
Csüggedt szívébe új reményt,
Hogy ne kelljen majd atkozni
A perczet, melyben született.
Ezeknek szívéből kívánom
A nyugodt, boldog éveket.

Kinek mindebből jutott bőven,
Legyen megtartva néki mind,
S ha érdemes rá, az istenek
Lessék el minden álmait.
Annyi minden van a világon,
Mít pénzen venni nem lehet!
Ezeknek szívéből kívánom
Az örömteljes éveket.

S ha senki, semmi elfeledve,
A mi a földön él, mozog:
Ne legyen hiba, ha egy percze
Talán magamra gondolok.

Habár különös, amit kérek,
De másként boldog nem leszek:
Mindenről lemondani tudni,
Segítsenek az istenek.

Sallak Róza.

Néhány szó a „Millenárius Közérdek“-hez!

Budapest, 1895. végén.

Tisztelt Közérdek!

Ama többé már nem szokatlan uton: a mult évi 52. szám előfizetési felhívásából értesültem, hogy Ön sem akar a magyar millennium-ban hátramaradni, vagyis (amint az előbbiekből kétségtelenül kitűnik) Ön az 1896. évre „örvendetés szaporodásnak“ fog elébe nézni. Minekutána e sejtelmes körülményhez konvencionálisan gratulálnék, engedje meg kérem, hogy a tisztelt és tiszteletre méltó apa, illetve apáknak is fejezze ki az én legmélyebb hódolatomat.

És most hallgasson meg engem, Tisztelt Közérdek; mert a következőkben az én hamvas ifjú lelkem hamva alatt lappangó parázsát fogom felpiszkalni, hogy kellő tüzzel gyújthassak rá vallomásomra.

Én, Tisztelt Közérdek! az Ön egyik leg-

rosszabb fia (engedjen meg a bizalmas kifejezésért), egyszerűen bánulom Önt. A leg-egyszerűbben és ezen borzasztó egyszerűségben is a legnagyobb egyszerűségről ragadtatva.

És nagyszabásu az én elragadtatásom Ön miatt, mert amit cselekedni akar, az nekem, az Ön föntemlétt tulajdonsággal pironkodó fiának, olyan hihetetlenül hangzik. — Szent Millennium! hiszen mikor én Önnel „megszülettem“, ön még csak amolyan kis „viczinális“ lapocska volt, egy kitartott megyei organum, u. n. „szükséges rossz“. Mikor én annak idején bátorkodtam megjelenni az Ön hasábjain, önkénytelenül is összehasonlítottam magamat azzal a ripacs-Hamlettel, aki az enyedinél is kisebb színpadról akarja meghódítani a világot. S alig telt belé egy-két év: már egy maga lábán járó, fölemelt fejű — egy szóval érdekes jelenséggé lett Ön. Mikor én, gondolom: szinte egy éve, megláttam Önt új kosztümjében, kifejtett idomokkal (két iven jelent meg akkor): magamban nagy jövőt jósoltam Önnek. Mondom, csak magamban, kinyilvánítani még nem mertem, mert hát, jó Isten! a világnak olyan rossz nyelve van! Akit megszól egyszer, arról Isten ments! tisztes-

azok, akik nincsenek rászorulva a kisebbség békességes kegyelmére.

Mi is csak mindenképp helyeselhetjük, hogy a miniszterelnök a béke jobbát nyújtotta a gyanus kiengesztelődésben utazóknak. Ha a karácsonyi békeajánlat taktika volt csupán, ügyes sakkhúzás volt viszont a kormány fejétől, hogy elvben az őszinte előzékenységet hangoztatta, miáltal mindenképp csak tulajár a furfangosok jezsuita eszén. Ha pedig Apponyi grófot igazán békés intenciók vezérlik, nem találunk okot arra, miért neheztse meg a kormány tisztességesebb parlamenti állapotok létrejöttét.

A szabadelvűek tisztában vannak magukkal. Várjuk, mit eszel ki majd a kormányfaló illiberális békehad.

Ujévi üdvözlések Budapesten. A szabadelvűpártnak rendkívül nagy számban megjelent tagjai b. Podmaniczky Frigyes pártelnök üdvözlése után a miniszterelnökség palotájába hajtottak. A díszterem teljesen megtelt tisztelőkkel s midőn a kormány összes tagjai, élükön a miniszterelnökkel, a terembe léptek, zajos eljenzés fogadta. Erre a párt szónoka, Berzeviczy Albert lépett elő és b. Bánffy Dezső miniszterelnökhöz intézte szavait, szívből üdvözölte őt és miniszterétársait, biztosítva a párt odaadó támogatásáról, s kifejezte azon óhajt, hogy a politikai élet szenvedélyessége az ezredéves multat ünneplve, csillapuljon. Bánffy Dezső miniszterelnök felelt az élénk, hosszas eljenzéssel kísért beszédre: kifejezte, hogy az egyházipolitikai törvények biztosításán kívül a közigazgatási reform az a mit létrehozni kell első sorban a magyar állam nemzeti jellegének és egységének erősítésére és biztosítására. Ezt megelőzőleg azonban az Ausztriával való kiegyezést kell keresztül vinni s ezzel egy időben Magyarország ezredéves fennállásának ünnepét megünnepelni, mely hogy a béke ünnepe legyen a pártok között, örömmel keres reá módot és alkalmat. A képviselőválasztások tisztasága érdekében a kuriai

séges társaságban még csak beszélni is. És most. . . . Bánffyra és a pokol minden ördögére mondom! — igazam volt akkor! A ki meg fogja Önt látni az újévben, teljes kifejtett ragyogásában, igéző mosolyával, hetente kétszer! megjelenni a fórumon: eldobja minden rossz gondolatát és örülni fog, ha nevet az Önével, bájos Közérdek, összeköttetésbe hozzák. . . .

Jó magam legalább, egyik legigénytelenebb reménytelen esemetéje, alig merem ma kezembe venni a tollat, hogy magamat fiának jelentsem. Az ördögbe is! hátha nem is fogad? ha el sem fog már ismerni? Bizony, akit büszken vallanak magukénak olyan derék, meglett férfiak, — mint aminőket az Ön programjának gyöngyfűzérében olvasni volt szerencsém — annak már nincs szüksége holmi haszontalan akaszködő fajánokra, akik talán emlékeztessek a társaságot a kellemetlen multra. . . .

Csakis az ad ma is tollat a kezembe, — a lelkesedésem kívül — hogy Önnek gyarapodásával mintha én is: ama már egyszer mondott függelek, nőni éreznem magamat és bételnek az én lellem a munkaszeretet főrekvő hajlamával. . . . Aztán. . . . talán csak jut nekem is valami szerepem Ön mellett.

biráskodásról és a költségvetés letárgyalása után a közigazgatási biráskodásról szóló törvényjavaslatokat óhajtja tárgyalatni. A miniszterelnök beszédét élénk, szűnni nem akaró eljenzés követte, ki miniszterétársával körül járta az egész termet s a megjelentek mindenikével baráti kézszorítást váltott.

A miniszterelnöktől a párt a képviselőházba hajtattott, hogy a ház elnökénél tisztelegjen. Münnich Aurél üdvözölte Szilágyi Dezső házelnököt, kiemelve bölcsességét és pártatlanságát, melyet fényes tehetségével párosítva, oly kiválóan tölti be házelnöki tisztét. A hatalmas szónok kerülté válaszában a politikai kérdéseket, de kiemelte azon reményét, hogy az igaz hazaszeretet az alkotmányos élet természetében fekvő küzdelmek elfajulásait féken fogja tartani. Zajos eljenzés kísérte a házelnök szavait.

A földmívelési m. kir. miniszter Jánky Kálmán verespataki lakost és községi előljárót, továbbá Toskó János abrudbányai lakost és m. kir. mérnököt Alsófehérvármegye verespataki járására az állandó gazdasági tudósítói tiszttel bizta meg.

Honvédelmi m. kir. miniszter ur az 1896-ik évben Gyulafehérvárrt Novák Ferencz kir. tanácsos polgármester polgári elnökle alatt szervezett állandó vegyes felülvizsgáló bizottság egybeülési idejét január 9., február 10., márczius 23., április 16., május 7., június 10., július 13., augusztus 3., október 15. és 26., november 11. és december 9. napjaira állapította meg.

A m. kir. miniszterium 1895. évi november hó 28. napján tartott tanácsában az 1890: XXIX. t. cz. 2. §-a alapján a közigazgatásilag Veresmart torda-aranyosvármegyei községből Marosújvár alsófehérvármegyei községhez átsatolt területet, melynek telekkönyvezett részei a veresmarti 158. sz. telekkönyvben vannak felvéve, a gyfehérvári kir. törvényszék területében levő marosújvári, telekkönyvi tekintetben pedig a nagyenyedi kir. járásbiróságához csatolta.

Én fogom Önnek, Tisztelt Közérdek, (ha megengedi) a — sleppjét hordani! Igen? — Beszélhetek a papával? . . .

Istenem! Csakhogy mindez olyan mesés!

Oh álom! oh káprázat! hát volna még e szomorú országban, aki nem multjával dicsekszik, hanem buzgón építi a jövődöt? Nem! ne játszik Ön a szívekkel olyan veszedelmesen, én édes szülőanyám! Vagy talán a szédelő kor miázmás levegője kapta el az Ön fejet is, hogy egy részlettel gazdagítsa a „szabadelvű“ krach-ok chroniques scandaleuses-ét? Nem! ez sem lehet! A még őstiszta vármegyei magyarság egyik fekete hullámokkal körül csapkodott szigetjének méhéből kelt ki Ön, hogy felbuzdítsa a romlatlan, de elerőtlenedett lelkeket, ott körül, szent csatára, élethatározó küzdelemre, a mindenünnen fölhullámzó förtelmes habok ellen! Föl a gátra legények! töltést emelni, föl!! Ide mindenké, aki még magyar! Szent cziért, nemes eszközökkel! A Hadur oltalma van velünk!! — — — — —

E szentelt védelmi harcz véráztatta tala-ján üdvözlöm én a megújult Közérdeket, az Isten, a haza és a magyar géniusz nevében, a magyar millennium ragyogó hajnalán!! . . .

Czeglédi Miklós.

A nemzetiségi sajtó.

(Folytatás.)

(E.) Magyar hazafiságunk, közjogi állásunk, társadalmunk és szokásaink ellen folytatott ezen rendszeres támadásaival szemben a fent említett oláh sajtónak, jólesik nekünk tapasztalni azt, hogy a szász nemzetiség német sajtója, noha csábitgatásoknak eléggé ki van téve, nem vesz részt e támadásokban, hanem tárgyilagos alapon — a törvények korlátain belül — igyekszik saját nemzetiségének általunk is elismert érdekeit képviselni. A 111 éves „Hermanstädter Zeitung verbunden mit dem Siebenbürger Boten“ Békéssy szerkesztésében, a „Siebenbürgisch deutsches Tageblatt“, a „Kronstädter Zeitung“ mind egytől egyig tárgyilagos, komolyra hangon szolgálják a szász nép érdekeit; és jól teszik, legyenek velünk együtt éber őrei nemzetiségüknek, mert nagy a veszély, hogy úgy szász honfitársaink, mint mi a nagy oláh massa nyomása alatt összeroskadunk.

* * *

Az „Unirea“ féktelen támadásaival szemben vármegyénk a leglovagiasabb elégtételt a december hó 18-án és 28-án megtartott közgyűléseiben adta meg.

Olvasóink előtt ismeretes, — mert felhivtuk rá figyelmét — hogy a megyebizottsági tagválasztások határidejének kitűzése óta az „Unirea“ mily szenvedélyes támadásokat intézett a megye közönsége ellen.

Sovinizmussal, stükkelbűléssel valóda a megyét, jajkiáltásaival tele kürtölte a világot, — már t. i. amennyire hangja terjed — hogy a „nagyenyedi“ urak mennyire elnyomják őket, hogy mindig csak guny, semmibevevés tárgyai ők, és ha az e megyét többségben lakó román honfitársaik „valódi érdekeit“ akarják a megyeházában képviselni és védeni, szavaik nem hallgattatnak meg, elnyomja őket és „ékes, törvényes“ szónoklataikat a mindent felfaló magyar sovinizmus.

Nos, e szenvedélyes támadásokra a vármegye ügyeit intéző megyebizottság, multjához híven, megadta a lehető leglovagiasabb választ. December 18-án tartott közgyűlésében az „Unirea“ azon vádjával szemben, hogy a román bizottsági tagok a megyei közéletben való részesedésből a „nagyenyedi urak“ által kirekesztetnek, azzal válaszolt, hogy az állandó bizottságba a román bizottsági tagok részaránya szerint beválasztott 7 tagot, helyet adott a román bizottsági tagoknak a bíráló választmány, egészségügyi és statisztikai bizottságokban és mindig méltányosan, azon arány szerint, amint a megyebizottságban is részt vesznek.

És tette ezt azon időben, midőn az „Unirea“ által oly kíméletlenül támadtatott, és tette önzetlenül, csakis hogy a történelmi és törvényes igazságoknak megfeleljen.

Ezen nem várt eredmény láthatólag frapirozta az „Unirea“-t is, hisz természetes — ha a szavazási esélyek szerint véletlenül a román bizottsági tagok nem részarányuk szerint jutottak volna be a különböző bizottságokba — mily szép és könnyű lett volna megint meghuzni a nagy harangot és hirdetni urbi et orbi: ime, veszkialtásaink igazsági, fenyegetve nyelvünk, veszendőben nemzetiségünk, mert a vármegye urai elnyomnak, megsemmisítik letünket; de így, ily eredménnyel szemben, ez olcsó martiromságról le kellett mondania ez alkalommal az „Unirea“-nak és akarva, nem akarva, meghajolnia a tények előtt.

Legélesebb fegyverétől megfosztva, tehe-

tetlen az „Unirea“, de hogy megis legyen valaki, kin dühét kiönthesse, ha már a 18-iki választások után nem ronthat újra neki a „nagyenyedi“ uraknak, neki megy saját olvasóközönségének és most azt vádolja erdektelenséggel, de bizonyára már csak azért is, mert elve az, hogy valakit támadni kell.

51-iki számában minden kommentár nélkül jelzi, hogy Alsófehérvármegye december hó 18-án közgyűlést tartott, mely különösen egyes bizottsági tagok választásával foglalkozott és a megválasztottak között vannak román bizottsági tagok is, majd a megválasztottak névjegyzékét közölve, a nélkül, hogy az eredményről foglalkoznék, de bizonyára ellensúlyozásul ennek, közli dr. Bunea beszédét.

De a nem várt meglepetést elárulja „Vagy — vagy“ feliratu vezércikke.

E vezércikke elején jelzi, hogy „az Alsófehérvármegye december 18-án tartott közgyűlésének eredményét más helyen közli röviden.“

Nos, miért csak „röviden“, hisz megszoktuk már, hogy ha az „Unirea“ hivi a megyegyűléseken szerepelnek, ezt az „Unirea“ bőven, sallangokkal fölczifrázva szokta méltatni, és miért épp most „röviden“? vagy talán e közgyűlés lefolyása nem egyezik az Unirea titkos vagy nyílt céljaival?

Rövid, de előttünk ismeretes ezen kijelentése után — mert persze nem számított arra, hogy a közgyűlés így megzavarja számításait — azt mondja lapársunk, hogy „e közgyűlés lefolyása nagyon tanulságos nemcsak az e megyebeli románságra, de még az e megye területén kívül lakókra is“. „Mert — így folytatja — láttuk e közgyűlésen, hogy a magyarok, szászok és zsidók majdnem mindnyájan eljöttek, sőt külön yonaton is, míg a románok alig voltak 10 tag által képviselve, ez pedig oly jelenség, melylyel okvetetlenül foglalkoznunk kell. A románok az ország parlamentjében tehetetlenségre kárthatva, működésre csakis a megye és a község közléte maradt fenn részükre. Ha pedig jövőben is elhanyagoljuk még e részünkre fenntartott tét is — ámitás román politikáról, román nemzeti jogokról beszélni. Ha pedig erre képteleneknek bizonyulunk, úgy hagyjunk fel minden politikával. Most előttünk áll azon alternatíva: vagy csináljunk valódi politikát, vagy hagyjunk fel minden politikával, ha erre képtelenek vagyunk.“

Hogy jut az „Unirea“ hirtelen ezen conclusiora? Hisz eddig folyton azt hangoztatta: „A mi derek román honfitársaink érettek a közgyűlésbeni részvételre, szívesen vennének részt a törvényes politikai harcokban, de hisz azt nem tehetik, mert a szolgabírák, a jegyzők presszionálják őket, a földesurak nyomják, önálló ítélő tehetsége kenyéradója által haszonbérlettel és a liberálisnak nevezett Magyarországon a román állampolgár tehetetlen báb a földesuri osztály és a közigazgatási hatalom kezében“; még csak néhány héttel ezelőtt így beszélt az „Unirea“; egyik vezérszónoka pedig egy földesuri négy lovas hintót említett, mely a szegény állampolgár ítélőképességét haszonbérlettel, egy másik szónok egy bizonyos jegyzői levélről beszélt és ime, most maga az „Unirea“, három hét múlva, kijelenti, hogy nem a földesur, nem a szolgabíró és jegyző befolyásolja a román állampolgárt, hanem benne rejlik a hiba magában, mert a román testvér nem akar, nem óhajt a közügyekben részt venni.

Valóban csak a tehetetlen harag indíthatta rá az „Unirea“, hogy hirtelen meglepetésében a meztelen igazságot elárulja és nyilvánvalóvá tegye, hogy eddigi harca, hangoztatott eszméi egy üres fantom, melynek keletkezése a „Dumbovicza“ partjához vezethető vissza.

E felállított alternatívája után kijelenti az „Unirea“, miszerint „útott a 12-ik óra és legfőbb ideje, hogy a románság készüljön a harcra nemzetisége jogaiért“. Majd lelkes felhívást intéz a románság vezetőihez és míg ego is muszáj vádolja őket, jövőre nézve inti, hogy a román nép szervezése és vezetésében vegyenek élénkebb részt.

Ime, állításaink újabb fényes bizonyítékai; a megyebizottsági tagválasztások után mennyire állította az „Unirea“, hogy neki a választásokban része nincsen, hogy ő csak csendes, megelégedett szemlélője a lefolyt küzdelemnek, és örömet fejezi ki az elért eredmény felett, és most ő maga jár elől a nép vezetőinek organizálásában; persze, hogy a „nyáj“ minő elvek és eszmék szerint organizáltassék, azt bölcsen elhallgatja, — de ő hívja fel a vezérlő férfiakat és szemökre hányja eddigi passzív magatartásukat. Jövendőülésünk bekövetkezése nem sokára váratott magára; egy kellemetlen meglepetés és az „Unirea“ haragjában elárulja céljait, melyeket eddig — Isten tudja, miért — titkolt.

* * *

A december 18-át követő hét elég volt az „Unirea“-nak arra, hogy a 18-án vesztett csata következményeit kiheverje, mert már 52-iki számában a folyó hó 27-én megtartandó megyebizottsági tagok pótválasztásával foglalkozik. Elegendő erőt még nem érez ugyan magában, hogy vezércikkben méltassa a megejtendő választásokat, de hogy maga részére a dekorumot legalább megővja, — mintha határozottan a küzdelemre felhivatott volna — lapjának egyik részében azt állítja: „A nagyenyedi Közérdek egy bizonyos idő óta szerfelett buzditja olvasóit, hogy minden erejéből működjenek oda, hogy a január hó 27-én megtartandó megyebizottsági pótválasztások alkalmával románjaink ne győzhessenek, mint november 14-én. Ép ezért mi felhívjuk testvéreinket, hogy minden román tegye meg kötelességét, és az intelligencia tartsa féken a románokat, nehogy a sok „ámitás“, „corruptio“ és „pressio“ a románok sorait megritkítsák.“

A régi, de még mindig gyenge hang, — érzik rajta még a csatavesztéssel járt betegség nyoma — noha már a ráfogásnak, a „Tribuna“ izü támadásoknak szelét éreztük. A „Közérdek“ sem a múlt, sem a jövő január 27-iki választásokat sem eddig, sem jövőre nem befolyásolta, mert bizik az elvek igazságában, a nép törvénytisztelete és igazságérzetében, és erős a hite, hogy a multakhoz mérten az igazság mindig győzedelmeskedni fog, az „Unirea“ importált, alap nélküli beteges ábrándjai, mint a szappanbuborék, eltűnendnek és a nép, e járványtól menten, nyugodtan munkálkodand szülőmegyéje haladásán.

Miért tanulmányozzuk a népet?

II.

Irta: LÁZÁR ISTVÁN.

(Vége.)

Valamely fajnak őseredeti tulajdonságait a történelem és etnografia együttes munká-

val kutathatja; bizonyos hozzávetőleges eredményekhez is juthat; de a mi kutatásunkban ez a szempont mellékes. Előttünk a magyar faj ugy a legérdekesebb, amilyen állapotban ma el, összes jó tulajdonságaival és gyöngeségeivel, erejével és fogyatkozásaival. Mert a meddő tudományos kutatás helyett, fölvetett tételünk szerint, azt keressük, hogy az alsófehérvármegyei magyar nép jelen testi és szellemi állapotában találunk-e biztató jövőre szóló kilátásokat?

A törzsökös megyei magyar nép jellemző tulajdonságairól szólva, csak a falusi lakosságot lehet értenem, amely szám szerint alig megy többre tíz ezernél.

Ennek a népnek tulnyomó része jobbágy volt a megyei latifundiumokon s ezek utódai maradtak meg tömegesebben s alkotják ma a vidéki magyar népességet. Mert az a kis-nemesség, mely a multban Nagylakon, Csekelakán, Vajasdon, Hariban s kisebb-nagyobb számban szerte a vidéken élt: jórészt elpusztult azon irtó harcokban, melyek lételet megtámadták. Aki pedig megmaradt, azt ma már sem külső, sem belső tulajdonságai nem igen különböztetik meg a jobb módu jobbágy-ivadéktól. Foglalkozásra nézve valamennyi a földjét műveli; csak a birtok csekély volta kényszeríti itt-ott arra, hogy más életmódot keressen.

Termetre nézve a férfi átlag magasabb és szikarabb, mint az alföldi; középértéke 1690 mm. Ugynevezett „jól táplált“ alakokat nagyon ritkán látni közöttük. Alsó végtagjaik izmosabbak, mint a felsők. A nyak a termet többi arányaihoz képest vékony; a testtartás kissé előrehajlott. Amennyiben a földrajzi viszonyoknak lassu hatását az emberi szervezetre el kell ismernünk, ezen tulajdonságokban a hegyes vidék befolyását találhatjuk. Annál is inkább, mert a síkon lakóknál ezek a tulajdonságok kevésbé észlelhetők.

Helylyel-közzel vannak, főképp az új nemzedékben, a degenerálás némi jelei is. Ennek okait azonban már inkább a fogyatékos táplálkozásban kereshetjük, amely a csontok fejlődése s összeforradása idejében több generáción át ismétlődve jobban hat a szervezetre a földrajzi viszonyoknál, sőt a foglalkozásnál is. Még inkább kereshetjük az okot a falubeliek összeházasodásában, ami főleg Vajasdon, M.-Lapádon, Bükkösön divatos.

A mellkas kerülete, rendes nyugodt állapotában, tehát olyankor, mikor nincs levegővel megtöltve, átlagosan 950 mm. S ez adat az előbbivel együtt már magyarázatát adja, miért válik be katonának a magyar hadkötelesek 90%-a.

A karölnek, vagyis a két kinyújtott kar nak a hosszúsága rendesen felülmúlja a termet nagyságát; a felső végtagoknak ily irányu fejlettségét megint a foglalkozás magyarázza.

Mindent összefoglalva: a férfi-nép termetre is derek, arcban is megnyerő. Különösen feltűnik az idősebbeknek valóban klaszszikus férfi-szépsége Ózdon, ahonnan bátran lehetne tipikus alakokból egész bandériumot alkotni. Tömegesen látni még szép férfiakat Beczében, Istvánházán s Vajasdon. Ez utóbbiak különösen zömök és izmos termetűkkel, huszár multjukra valló testtartással, szabályos, szép koponyájukkal válnak ki. Látszik rajtuk, hogy környezetüktől elütő faji sajátosságukat maig is megőrizték.

A nő általában fejletlenebb; talán azért, mert korán megy férjhez; lehet azért is,

mert valóban bámulatra méltó kitartásával sokszoros, terhes és fárasztó munkát végez. Ezért van, hogy az arcz és természet szépségére nézve a nyugoti hegyvidék fátaival s asszonyaival versenyt nem állhatnak. De másrészt mint családanyák és házi asszonyok annál több elismerést érdemelnek szorgalmukkal, takarékoságukkal s tisztaság-szeretetükkel. Gyermeküket nehezen nevelik ugyan: de jobban megbecsülik, mint a Dunamellék és Baranya vagyos parasztjai. Termetre legerősebbeket láttam M.-Lapádon és Vajasadon.

Szellemi tekintetben, a nélkül, hogy e helyt a részletezés tágas terére lépnek, három tulajdonságot említek föl. Egyik az értelmesség, mely szerény körülményei közt leginkább a megelhetés egyetlen módjának ügyes kihasználásában, néha ravaszságban is nyilatkozik. Másik a jó kedv, mely nem enged kihasználhatlanul elmúlni egy perczet sem, ha a társas életet kellemessé teheti s melyet nem tudnak megrontani a életnek néha bizony aggasztó gondjai sem, legfőleg ideig-óráig kesernyés humorrá változtatnak. Harmadik az a konzervatív erő, mely még öntudatlanul, ösztönszerűleg, de annál erősebben nyilatkozik a faji jellemvonások fenntartásában.

Az első kettőre nézve nincs kétség, de a harmadikra nézve általában elterjedt ellenvéleménnyel kell szembe szállanom.

Igaz, hogy a Maros mentén a magyar nép beszédjét bőséges mértékben tarkítják oláh szók és kifejezések. Az is igaz, hogy képzeletvilágát is elaraszították az oláh nép babonái. Az is igaz, hogy én megyénkben 150 magyar család-nevet olvastam meg, melyet oláh nyelvű és vallású emberek viselnek, s köztük olyan név is van, mely több család birtoka, néha 30—40 egyen vezetékneve (Barna, Barabás, Béla, Fekete, László, Kertész, Balog, Szűcs, Szabó, Varga stb.) Nehogy azt gondolja valaki, hogy ezek tán magyarosított nevek lehetnek! Ezek azt mutatják, hogy megyénkben nagyon sok magyar eredetű család van, mely, nyelve és vallása szerint nem az többé.

Ez ellenvetések azonban nem rontják le fenntebbi állításomat, mert az első kettő csak ott igaz, ahol a magyar népesség elenyésző kis számban van az oláhhöz képest. A nagy tömegnek fizikai ereje olyan törvény, melyet morális elvek alkalmazásakor is figyelembe kell vennünk, ha nem akarunk nagy hangú, de kétes értékű ítéletet mondani. Olyan törvény ez, mely alól sem az anyagi, sem a szellemi világ ki nem vonhatja magát.

Sokkal jelentékenyebb dolog a családnevekre állapított megjegyzés. Itt ki kell fejeznem, hogy a név egyedül nem dönt a magyar eredet mellett. A múlt század végén, a vezetéknevek általánosítása idején, sok oláh jobbágyot nevezhetett el ura, vagy gazdatisztje, vagy társai azon foglalkozásról, melyet az udvarban végzett. Az is lehetséges, hogy éppen úgy, mint az ókori Rómában történt, egy-egy jobbágyot a hasonló nevéktől az ura nevével különböztettek meg (Bánfi, Zejk stb.). A magyar helynevekről vett oláh képzős elnevezéseket pedig (Koppandean, Harasztosán) bizonyosan nem magyar emberekre adták. Csak ott lehet biztosan következtetni, ahol a név magyarsága mellett családi vagy községi hagyomány, vagy, mint Abruđbányán és Bucsum-Cserbujon, a viselet, építkezés, sőt testi és szellemi sajátságok is szólanak.

Fájdalom! a fentebb említett 150 család legtöbbje ilyen esetnek marad fenn.

Csak akkor fogunk igazi képet alkotni népünk konzervatív erejéről, ha figyelembe vesszük, hogy a nagyobb idegen nyelvű tömeg közt is megőrizte eredeti jellemvonásait ott, ahol egy-egy kis etnografiai szigetet alkothatott. Megőrizte oly időkben, amikor a történelem bizonyossága szerint az a nagyobb tömeg durva kényszerrel, erőszakos tétivel is fellepett. (Abruđbányán és Veresegyházán).

Egy dolog azonban elkerülhetetlen: hogy ezen eddig öntudatlanul működő passzív erőnek a magyar állam a maga kulturális és gazdasági intézkedéseivel minél gyorsabban, hathatósabban segítségére jöjjön. Mert csak akkor számíthatunk jogosan az ellenálló erő sikeres fennmaradására; csak akkor lehet erkölcsi imputáció alá vonni ezen erő lanyhabb működését: ha a nép földjét megtarthatja, rajta elni tud s nem lesz kitéve annak az eshetőségnek, hogy gyermeke oláh iskolában tanuljon, hanem meg lesz a módja, hogy magyarnak nevelhesse.

Válasz a „Gyulafehérvári Hírlap“-nak.

A „Gyulafehérvári Hírlap“ múlt évi decz. 26-iki számában valaki vezércikkben elmelkedik általában az országszerte megejtett tisztújításokról, különösen pedig a mi akkor még csak jövődó tisztújításunkról, s míg azzal, úgy látszik, meg van elégedve, zugolódik a miatt, hogy a gyulafehérvári megyebizottsági tagok a különböző megyei bizottságokba nem választottak be oly számmal, mint az őket megilletné. Erre, ha vád akar lenni, legyen szabad pár rövid észrevételt tenni. Először is valamely bizottság összeállításánál a szellemi képességen vagy araválóságon kívül főtekintet fordítandó arra, hogy ki érdeklődik élénkebben a közügyek iránt, és ennél fogva kiről tehető fel, hogy a kötelességet, melylyel megbízatik, készséggel teljesíteni is fogja. Kétségkívül vannak néhányan gyulafehérvári illetőségű megyebizottsági tagtársaink közt, kik úgy a közgyűléseken, mint a külön bizottságokban szorgalmasan megjelennek, de ezek nem is panaszkodhatnak mellőzésről, mert nevök ott szerepel minden bizottságban, melyben képességük s hajlamaik szerint működni szeretnek. Aztán úgy tudjuk, hogy a felpanaszolt mandatumhoz nem kinevezés vezet, hanem a közgyűlésen megjelent tagok szavazásában vagy acclamatio alakjában nyilvánuló hozzájárulása a döntő tényező, és senkinek sincs eltiltva, valamint senkinek sem rovatik fel hibául, ha a szükséges szavazatokat megszerezni igyekezik. Ha nagy ritkán előfordul, hogy valamelyik jelölt fáradozásait nem koronázza siker, ezért az illető egymaga, vagy elvbarátaival egyetemben nehezeltelhet, de alkotmányos országban panaszkodni nem szokás.

Enyedről tényleg több tag ül pl. az állandó választmányban, mint Gyulafehérvárról, de e tényben ne méltóztassék Gyulafehérvár iránt mellőzési szándékot látni, mert ez a vármegye élén álló férfiakól valóban távol áll. Náluk senki forróbban nem óhajtja városaink haladását, s fellendülését közművelődésben, az ipar, kereskedelem és a gazdaság terén, s tehetségükhez képest igyekeznek is a gátló akadályokat elhárítani, de éppen mivel az egész vármegye élén állanak, ennek egyetemes érdekeit kell szem előtt tartaniok, és a működésre szükséges erőket lehetőleg az egyes

vidékekre és szakkörökre való figyelemmel kell a közigazgatás szolgálatába bevonniok, hogy teljes mellőzésről joggal egyetlen vidék se panaszkodhassék.

Czikkirónak, úgy látszik, a Csoma-féle aranyidők lebegnek szemei előtt, mikor azon kesereg, hogy a megyei fenhatóság ideje óta Gyulafehérvár érdekeit a vármegye kelet fel nem karolja. Ugyan ne hamiskodjék! Vissza kívánja-e a korábbi mozdulatlan-ságot, tespedést, a tönk szelére jutott városi gazdálkodást és sok egyebet, miről jobb hallgatni, mint fenhargon beszélni? Nem Novák Ferencz ügyességének és vasakarátának köszönhető-e, hogy néhány rövid év alatt a korhadtt állapotokat friss eleveség, egészséges közélet, élénk társadalmi élet és fellendülés váltotta fel ipar és kereskedelem terén? Novák Ferenczet pedig megyei befolyás birta reá, hogy nehéz feladatára vállalkozzék és azzal sikeresen megbirkózzék. Ne panaszkodjunk, ne duzzogjunk, hanem az eddigi jó egyetértéssel dolgozzunk vállvetve, mert tennivaló van elg, és főleg ne keressünk rejtett czélzásokat ott is, ahol valóban nincsenek. A személyi kultusz nál legyen nagyobb bennünk a közügy szeretete!

Az állam keletkezése és czélja.

Irta: Biró Dezső.

I.

Az állam keletkezésének theoriája, főleg a társadalomra való tekintettel, igen érdekes és érdemes a tanulmányozásra. Az állam maga egy absztrakt fogalom, melynek az individuális erők összműködése adja meg a konkrét alakot, vagyis ezen erők egyesülése adja meg a létezési formát.

Az bizonyos, hogy fejlődött és egészen teljes társadalom volt már akkor, mikor az állam még bölcsejében volt, s a társadalmi osztályok elkülönülése is megtörtént, amikor az állam fiatal korát érte. De az előző társadalmakban hiányzott egy elem, mely nélkül csupán ideiglenes jelleggel bírtak, s mely elem a létezés „conditio, sine qua non“-ja volt. Ez a jog-erkölcs princípiuma. Mikor a társadalom ezen elemet konszolidálta, egész lényét erre bázisozta, érezte azt is egyszerűsmind, hogy idővel ez az új társadalmi forma ura, parancsolója lesz, ami meg is történt. Megkülönböztetésül az új, jogalkotó és fenntartó társadalmat elnevezték államnak s felhatalmazták hallgatóság szerződés útján, hogy akaratát parancsoló és tiltó szabályokban — igaz neven törvényekben — fejezze ki s ez által egyszerűsmind jogot adott arra neki, hogy felettök bíráskodjék, jutalmazzon, büntessen.

Ilyen hatalmas személyiséggé nőtte ki magát az állam. Sok szociológus kereste keletkezése okát, mindannyijja rendszert alkotott, elméletet talált ki.

Mikor keletkezett az állam? Biztosan megmondani nem tudjuk. A történelem nem tünteti fel a kort, amelyben az állam a társadalom felett uralkodni kezdett. E kérdésre legfőjebb megközelítő választ adhatunk úgy, ha a társadalmi szervezkedés legősibb, leg-egyszerűbb alakzatából indulunk ki, mikor a közös élet tudata még inkább csak ösztönszerű valami volt, s csak az érzetben uralkodott. Az ó-kor sem igen sokat foglalkozott az állam kérdésével; akkor lépett előtérbe, midőn az egyház és állam exkluzív fogalomnak tünt fel sok jogász előtt, utóbb a közhatalom gyakorlása s erkölcsi tulsúlyának indokolása az egyéni szabadságérzettel

szemben tették aktuálisá. Legújabb időben pedig, midőn az állam az egyház hatáskörébe a legszembetűnőbb módon nyult bele, ismét felszínre került a vita az állam biológiáját, illetőleg.

Nem lesz érdektelen, ha az erre vonatkozó elméleteket sorba vesszük s rövid bírálatot tartunk felettük.

* * *

A theokratikus elmélet. Ezen theoria alapját a görög és római mythoszokban, ugy színtén a zsidók alkotmány-szervezetében és jogában találjuk meg. Eszméje az, hogy az államot s vele együtt hatalmát az Istenség személyesen, vagy legalább is közvetve alkotta meg. Pl. a zsidó alkotmány-történelem szerint a legfőbb király Jehova s a földi király csak rendelkezéseinek végrehajtója. A közgazgatás és bíraskodás azon formában maradt, minőt Jehova rendelt a sinai hegy ormán; nem változtattak rajta azért, mert Jehova erre nézve újabb intézkedéseket nem közölt. E theoria azonban tartathatlan volt s nem sokáig uralkodott, hanem átváltozott patriarichális uralommá.

Az erő elmélete. Felállítója: Hobbes Tamás. Az anarchia szerint az erősebbnek joga van a gyengébb felett uralmat szerezni s nemcsak, de vagyona és személye őt illeti meg. Az egész theoriát az ember természetéből vezeti be, amennyiben az ember, léte fentartása végett, minden eszközt felhasználhat és pedig egész jogosan. Ennélfogva a nagyobb a hatalmasabb alá vetette a kisebbet, s uralkodóvá lett felette. Ha ezen állapot el van érve, következik a béke ideje s akkor az állampolgárok között a teljes egyenlőség lép életbe, és a vagyon- és a jogközösségre emlékeztető bizonyos elveket proponál.

A patriarichális elmélet. Ezen theoria az államfönökséget és patria-potestas-t Ádámtól származtatja, s ugyancsak az államhatalmat a családfönök hatalmába helyezi, s eme hatalmat Ádám, illetve Noétól örökölték a patriarichák és királyok. Ezen elmélet már a hűbériség eszméjéhez hasonlít abban a tekintetben, hogy a magánjogi felfogást átviszi az állam keletkezésére, s a fejedelem ország-lási jogát is magánjogi dolognak veszi, valamint az államtól is elveszi közjogi jellegét s azt az uralkodó magán tulajdonává teszi.

A patrimonialis elmélet az előbbinek természet szerű következménye; a feudalizmus elfajulása: a magánjogi eszme szélesebb terjedése. Ezen elmélet szerint az államhatalom a föld tulajdonából származott. Az állam is épp így foglalt, mint bármely magán személy; ebből következik magánszemélyiségi jellege és az, hogy az állam birtokai, magánjogi birtokok. Ezen elméletet tovább fejtegette Haller, aki a hatalmat isteni eredetűnek jelezvén, azt állítja, hogy az állam védelmet köteles nyújtani a gyengéknek s ezek kénytelenek azt elfogadni, s így az államhatalom lényegileg nem különbözik a magánjogi hatalomtól, névszerint a patria-potestas-tól.

A szerződési elméletet, mely a társadalmon kívüli állapot hypotheziséből indul ki s az egyesek közös akaratával létrejött: egyesülési, alávetési és szervezési szerződésre alapítja. Alapul — amint látjuk — ez elmélet a természeti állapotot veszi, azt az állapotot, amikor az emberek, hasonlóan az állatokhoz erdőkben, barlangokban laktak. Később bizonyos jelek által közlekedtek, minek természet szerű következménye lett a szó. Az ember így, magára elszigetelten azonban nem érezte magát biztonságban s éppen ezért

szerződésre — önkényt értetődik — hallgató szerződésre lép, miszerint letelepülnek, egymás személyét és vagyonát védik a hatalmasabb ellen. Most jött a legfontosabb mozzanat. Az egyesülés maga még nem ad biztosságot, csak úgy, ha ez az egész társaság aláveti magát az erősebbnek s azt megbizzza a gondnoksággal, ad neki jogokat és köteleket. Így vált ki a társadalomból az állam. E theoriát több tudós után legutoljára elfogadta, magyarázta és rendszerezte F. I. Rousseau, s a szociológusok közönségesen „Contract social“-nak nevezik.

Az egyház elmélete szerint: az állam eredetét s ezzel hatalmát az egyháztól kapta. Pl. Nagy Károly, aki a koronát a pápától vette át. Az egyház ugyanis az általa birt hatalom egy részét az államra ruházta. Ezáltal az egyház és az állam egy bizonyos viszonyba léptek s hasonlítanak a két égi testhez, a nap és holdhoz; s valamint a nap fényesebb s az adja meg a holdnak is a világitáshoz szükséges fényt: az egyház is, ugy keletkezését mint ezéjét illetőleg, sokkal magasabb, mint az állam, mert nem csak földi rendeltetéssel, hanem természetfölötti hivatással is bír s éppen ez adja meg erkölcsi fölényét s minden tekintetben függetlenségét a világi hatalomtól. Ezen elmélet mellett harcolt Szt. Ágoston és Tamás.

Vannak még más, ugynevezett metafizikai elméletek, melyeket azért nem irok le, mivel a fent említett főbb elméletek egyike vagy másikában már benn foglalvák.

A theokratikus elmélet, éppen azért, mert mythikus jelleggel bír, nem állja meg az elfogulatlan kritikát; tökéletlen s ellenkezik az embernek Isten által adott szabad cselekvési jogával. Nem szabad az embert soha, funkciói teljesítése közben, mechanizmusnak gondolni; az tagadhatlan, hogy Isten adta e hatalmat, de az is bizonyos, hogy az embert szabadnak teremtette, észszel ruházta fel, hogy ezen hatalommal élni tudjon. A zsidó felfogás már magasabb gondolkodásra mutat, ámbár, mint mozaizmus viszonyítva a kereszténységhez, még tökéletlen. Isten nem kormányoz személyesen s a rend vezetését rá bizza az emberre, aki köteles Isten rendelkezéséhez tartani magát; de ez nem ugy értendő, miatha Isten minden egyes esetben óvna, vagy javasolná a földi kormányzóknak: „ez tedd, ezt ne tedd.“

Az erő elmélete, mint államképző elv, már önmagának mond ellent. Első sorban igazságtalanság az, hogy az erőse a tér, a gyöngéé az engedelmesség. A római jog szerint: „Justitia sita est in suum cuique tribuendo“, s ezt Pomponius 8 részre tagolta: „Honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere.“ Ha az erő joga lenne államalkotó faktor, akkor maga az állam az igazságtalanság legfényesebb produktuma. Ha csupán erő alapít társadalmat s hoz törvényt: elesik a „honeste vivere“, mert a gyöngébb nem képes a törvény szerint élni, s a törvény pedig megszűnnék a cselekedetek mérője lenni. Ha az erő lenne hivatva jogalkotásra, ugy elesnék a második Pomponiusi elv: „alterum non laedere“. Az erős a maga javára hozna törvényt, magát állítaná a jog normájául, s már maga ez a kizárólagosság, ha a jog mezébe is öltöztetjük, a legnaayobb igazságtalanság. Ebből következtetve elesik minden igazság „jus suum cuique tribuendo“. Az erőre, mint jogalkotó tényezőre, hivatkozni már alapjában helytelen, mert az a feltételre bizza a döntést, kétséges helyze-

tet teremt, a kétség pedig jogforrás s így államalkotó tényező nem lehet soha.

A patriarichális elmélet. A patriarichaság, a család-fönökség kétségtelenül hatalmi tényező volt, s így nem csodálkozhatni, ha az államtheoria a gyermekségét élő jogi társaságról vélte, ezen korban, ideálját. De ezen elmélet ma már nem állja meg helyét. Ádám, illetve Noé korában állam-szervezetről beszélni abszurdum. Helytelen dolog továbbá a király legfőbb kormányzói jogát a magánjog körébe vonni, s azt az atyai hatalommal azonosítani, s magát az államot is magán tulajdonnak, a fejedelem magán jogának deklarálni, mert ez a legnagyobb visszaélésre adna alkalmat, amit pedig a jog nem enged. Az államban a fejedelmet legfőbb hatalom illeti meg, de azt elidegeníthetlen tulajdonának nem tarthatja. Veszélyes eltagadni az államtól a közjogi jellegét azért is, hogy magánjogi jelleg mellett általánosan kötelező s főleg szigorúan parancsoló törvényeket nem hozhatna, s alap intézuicziói romlásának csirája lenne. Ugyanis nehezen lehetne igazolni az állam legfőbb felügyeleti jogát (jus supr. inspectinis) a legfőbb bíraskodási jogot, ha a fejedelem csak egy nagy család apja lenne, s ha az állam nem birna egy egvediségi jellel.

Hasonló okból helytelen a patrimonialis elmélet is. E theorema a magánjogi eszme szélesebb terjedése. Haller ugyanis minden közjogi jellegét megvon az államtól. Az helyes, hogy a hatalom eredetét Istennek tulajdonítva, állítása szerint: „Non est potestas, nisi a Deo“, ámde ebből az állam magánjogi természetére, s a fejedelem pusztá magánjogi intézkedéseire következtetni abszurdum. A patrimonializmus a föld tulajdonából származott, vagyis elve az, hogy az állam területén minden magándolog, még maga a föld is, tehát az jog szerint a fejedelmet illeti meg. Tehát az állam, ha személy is, csak magánszemély számba jön, s az állambirtok: magánbirtok, possessio realis.

(Folytatása következik.)

Levelezés.

Vizakna, 1896. jan. 2.

Jóleső melegség hatotta át szívemet, mikor a „Közérdek“ legújabb számában a „Restauracionális caleidoskop“ című cikket, s annak reánk vonatkozó pár sorát átolvastam; sejtem, hogy ki a cikk írója s így a meleg, barátságos hang kétszeresen jól esett, s e jól eső melegségnek hatása alatt írom meg ezt a pár sort, remélve, hogy a tisztelt szerkesztőség szerény levelemnek egy kis helyet szorít majd; hisz ugy is megnőtt a „Közérdek“, talán most elférnek benne a magamfajta emberek rest írásai is.

Hogy miért nem volt ott Vizakna a választó megyegyűlésen, megfelelek rá röviden. Mert a vármegye bizottsági tagjainak egyhangu megállapodása folytán nem volt ránk szükség. Hisz tudhatja azt az előttem tisztelt és kedves cikkiró is, hogy mikor szükség volt a mi jelenlétünkre, soha sem hagytuk a jó ügyet cserben, s ami áldozatot csak a vármegyéért hozhatunk, meghozzuk büszkeségünk, hogy országrészünk zászlós megyéjéhez tartozhatunk.

Azt hiszem, nem csak a saját magam, de többi megyebizottsági tagtársaim nevében is beszélhetek, amidőn azt kívánom, hogy ugy vármegyénk méltóságos főispánja, mint nagyságos királyi tanácsos alispánja és az egész

ujjonan választott tisztikar sokáig éljenek, hogy oly büszke lehessen rajuk vármegyénk közönsége ezután is, mint eddig volt.

Hogy pedig a caleidoskop kedves szerzője reánk ne neheztesse, ezután nem csak akkor megyünk fel, ha szükség lesz reánk, hanem akkor is, mikor mulathatunk, s viszont kérjük „fővárosunk” urait is, hogy néha látogassanak el hozzánk, mert a cikk írója (ha csakugyan ő az, amint gondolom) megmondhatja, hogy a miért városunk még nincs ki „flaszterozva”, azért nem rossz nálunk sem az élet, meg tudjuk mi is becsülni a vendéget, s adunk neki mindent, a mivel bírunk — kivéve, ha pénzt kér.

Szöcs József.

Előfizetési felhívás

„KÖZÉRDEK” XV. évfolyamára.

A „Közérdek” politikai lappá alakulván át, hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap fog megjelenni.

Előfizetési árak:

Egész évre	6 frt — kr.
Félévre	3 „ — „
Negyedévre	1 „ 50 „

A „Közérdek” kiadóhivatala.

Vegyes hírek.

— **T. olvasóinkhoz.** Lapunk előfizetési díját — tekintettel arra, hogy annak hetenként kétszer leendő megjelenése költségeinket szaporítja — a jövő évre kénytelenek voltunk emelni. Részint ezen okból, részint a politikai programra való tekintetből néhány számot a szokottnál több példányban küldünk szét. Mindazokat, kik lapunknak előfizetői kívánnak lenni, kérjük, hogy az előfizetési díjakat e hó 15-ig beküldeni el ne mulasztassák, mert ezen túl csak azoknak fogjuk küldeni a lapot, akik legalább egy negyed évre előfizettek. A kiadóhivatal.

— **Az újév napján szokásos hivatalos tisztelgések** gyűjtötték össze a tisztviselők és a városi képviselő tagjait. Kovács Gyula polgármesternél, Reinbold pénzügyigazgatónál tett üdvözlések után előbb Csató János alispánnál volt az üdvözlés, hol a m. tisztikar nevében Török Bertalan főjegyző beszélt, azután Zeyk Dániel főispánhoz vonultak be, hol Csató alispán fejezte ki ő felsége, a magas kormány és tisztelve szeretett főispánunk irányában érzelmeinket, a városi képviselő és tanács nevében pedig Kovács Gyula polgármester mondott szép beszédet. A középületeken nemzeti zászlók lobogtak mindenütt.

— **Zeyk Dánielt,** vármegyénk köztisztviselőben álló főispánját, névnapja alkalmából f. hó 3-án a megyei és városi tisztikar szívélyesen üdvözölte, kiknek érzelmeit Csató János alispán tolmácsolta, mit a főispán ur köszönettel fogadott.

— **1895. Sylvester éjszakáját** a rendkívül látogatott esti istentisztelet után legtöbb helyen nemesak vígan, hanem, az ezredév beálltára való tekintettel, hazafias áhittattal is ülték meg. Ezek között egyike volt a legsikerültebbeknek az, melyet azok a vidám, kedves asszonyok a „papucskormány” visszaállítására rendeztek Reinbold Olivér

pénzügyigazgató házában, kiknek férjei 1895 év első napján kiadták a jelszót, hogy „vége a papucskormány”-nak, s nem mentek feleségeikhez haza ebédelni, hanem Müller Misi-nél bankettek. Olyan bűnhődés nem is ért egyhamar férjeket, mint amilyen revanche ért bennünket. Az asszonyok összeesküdtek és írásban adták tudtukra, hogy vacsorálhatunk ahol tetszik, de ha békülni akarunk, mehetünk érettek Reinboldékhoz. Összegyűltek tehát a jó, derék férjek s mélyen megalázkodva — megadták magukat. A papucskormány jelvénye ott volt mindenütt; a falon pantoflikból volt a diadalfüzér, a tányérokon papucs alakú névjegyek jelezték helyeinket s ráadásul egy sereg szép asszony és szép leány nevetett rajtunk. Védjük magunkat a vidám vacsora alatt tószttal, ahogy lehetett, egész éjfélig, amikor megkondult a harang, méla zugással jelezve: itt van az új ezer esztendő kezdete! Egyszerre felemelkedett a nagy társaság egyik tagja, meghatva jelezte a pillanat nagyságát s azután elénekelték a „Hymnust”. Erre aztán következett egy olyan vidám táncz és mulatság, hogy alig lehetett végét szakítani, amikor is távozóban mindenik férj szépen hazavitte, egész észrevétlenül, a kabátjára varrott — papucsot, melyet csak másnap reggel látott meg, felesége nagy örömeire.

— **Halálozás.** Barts Ferencz, az erdélyi r. kath. káptalan nagyprépostja, a III. oszt. vaskorona-rend lovagja, cz. prépost, hit- és bölcsész-tudor, meghalt hosszas betegeskedés után Gyulafehérvárra. Az elhunyt ritka műveltségénél, sokoldalú ismereteinél, nemes szívével, kiváló jótékonyágánál és szerénységénél fogva köztisztelő- és szeretetben részesült. Amíg egészsége engedte, vármegyei közigazgatási bizottságának és a törvényhatósági bizottságnak legbuzgóbb tagja volt, úgy, hogy a vaskorona-rendet is a közigazgatási bizottság gyűléséből tett fölterjesztésre nyerte. Temetése vasárnap, f. hó 5-én, d. u. 2 órákor lesz. Áldás és béke emlékére!

† **Néhai Damó Vilmos** főszolgabíró haláláról a család a következő gyászjelentést adta ki: „Már özvegy Damó Vilmosné szül. Fehérvári Róza a maga és gyermekei: Zoltán és Róza, édes atyja: Fehérvári József és neje Váradi Zsófia, testvérei: Fehérvári Berta és férje Kiss Mózes s gyermekeik, Fehérvári Vilma és férje Jánky Kálmán és gyermekeik, valamint a közelebbi és távolabbi rokonok nevében mély fájdalommal tudatja, hogy a forrón szeretett jó férj, gondos atya, gyöngéd vő és hű rokon Lisznyói Damó Vilmos Alsófehér vármegye alvinczi járás főszolgabírája, törvényhatósági bizottsági tag, az alvinczi ev. ref. egyház tb. főgondnoka, a borbereki ev. ref. egyház gondnoka, az alvinczi áll. el. iskola gondnokságának elnöke, több együletnek elnöke és tagja, folyó hó 29-én délután 3/43 órákor életének 43-ik s boldog házasságának 16-ik évében szívzselhűdésben és váratlanul elhunyt. Pótolhatlan családfő, pontos, buzgó, igazságos tisztviselő, jó főnök, becsületben megismosodott ember és a legnemesebb lélek hagyta el földi porhüvelyét. A megboldogult hült tetemei decz. hó 31-én déli 1/21 órákor — Alvinczről a háznál tartandó rövid ev. ref. gyászszertartás után — fognak a marosportusi temetőbe örök nyugalomra szállíttatni. Legyen álma csendes! Emléke örökké élni fog! Alvinczen, 1895. december 20-án.” — A temetésen ott volt Alvincz apraja, nagyja, a járási jegyzők, a vármegye részéről

Gáspár János tb. főjegyző, Horváth Miklós főszámvevő, Kovács János számvevő, Szász József, Csuka Domokos és Pongrácz Géza főszolgabírák, Szalánczy Jenő szbíró. Midőn a gyászmenet Alvinczről A.-M.-Váradjához ért, ott Kuteán Raventa gör. kel. lelkesz várta gyász egyházi öltözetben egyházközségével és az iskolás gyerekekkel s elkísérte a koporsót M.-Portusra, hol az alvinczi dalárda gyászéneke után Deák György alvinczi jegyző mondott megható szavakban örök Istenhozadót.

— **Hymen.** Dr. Mohai Sándor országgyűlési képviselő és neje örömmel tudatják nevelt leányuknak Kovásznai Kovács Margitnak Urbánszki Gusztáv cs. és kir. vezérkari századossal történt eljegyzését. Budapesten, 1895. december hó 24-én.

— **Jégsport.** Városunk nem kis számú jégsportkedvelői a szélrózsa minden irányából érkező napilapokból nap nap után élvezettel olvassák . . . hogy más városokban már jó idő óta mily vidáman iringálnak a nálunknál boldogabb halandók. Az olvasás okozta élvezetükbe természetesen némi irigység is vegyül és — úgy magukban — önkéntelenül azon kérdést vetik fel, vajjon hasonló fokú hideg mellett másutt hamarabb képződik a jég, mint Nagy-Enyeden!? Kérünk feleletet a korcsolyázó egylettől, ha ugyan még nincsen elolvadva.

— **Gyűlés.** A nagyenyedi polgári olvasóegylet választmánya folyó hó 5-én délután 5 órákor gyűlést tart.

— **Gyászbeset.** Akaratlanul is egy emberélet kioltásának lett közvetett okozója akmári Mátyás Gligor kecskéje. Az elmúlt hetek egyik éppen nem holdvilágos éjjelen ugyanis akmári Barcsukár György, Gyermán Juon és Sonk Gligor gazdát akartak cseréltetni az ez ellen nem igen tiltakozó kecskével; ámde a falu éber és kötelességtudó éjjeli őre, Medrea Nikulaj I. Ávrám, észrevette szándékukat és nem osztván fentnevezettek szocialisztikus nézetét, üldözőbe vette őket. Éberségét és kötelességtudását életével fizette meg, mert a három jó madár — másképp nem menekülhetvén üldözése elől — Medreát agyonverte és az ébredező falu reggel vérebe fagyva, halva találta. A tetteseket — kik beismerésben vannak — derék csendőrségünk kutatta ki s természetesen átszolgáltatta a büntető igazságnak és az ípsék most a gyulafehérvári kir. járásbírósi fogházban elmélkednek — ha ugyan értelmi képességük ezt megengedi — gáztették felett.

— **Rendőri hírek.** A mindenféle nagy számban található elégedetlen emberek közé tartozott oláhlapádi Muntyán Gligor is. Elégedetlen volt mindennel és mindenkivel, talán még önmagával is. Ebből azonban baja még nem származott volna, de ő elégedetlenségét kiterjesztette a koronás királyra is, és ő felségét tanuk előtt reprodukálhatatlan kifejezésekkel illette; ezért most már vele nincsenek megelégedve a büntető hatóságok és keresik s mihamar meg is találják a büntető törvénykönyv ama bizonyos §-át, mely az ilyen fokig meő elégedetlenséget nem a legkellemebbén sújtja.

— **Halálos baleset** történt az alvinczi révészszel decz. 31-én a Maroson. Éppen ki akart lépni csónakából a partra, midőn egy jégzajlás hirtelen elűtötte a csónakot s ő a mély vízbe esvén, belefuladt. Így lépett ő saját csónakából a Cháron csónakába, az év utolsó napjával befejezven életét is.

— **Köszönet.** A Bethlen-főtanoda előljá-

rósága azon alkalmából, hogy theol. akadémiáján alkalmazott két tanár fizetését Nagy-Enyed város képviselőtestülete rendes tanári fizetéssé emelte, a következő átiratot intézte Nagy-Enyed város tanácsához: Tökintetes városi tanács! Előjárásunk örömmel értesült a tekt. városi tanács idei 5854 sz. átiratából a városi képviselőtestület 124 sz. intézkedéséről, mely szerint dr. Bartók György és Szécsi Ferencz theol. h. tanárok részére az igazgatótanácsilag engedélyezett fizetésök a f. iskolai évre 1740 frttal a városi pénztárból rendes tanári fizetésre egészített ki. Midőn nem először van szerencsénk a nemes város képviselőtestületének theol. akadémiánk segélyezése céljából hozott határozataiért hálás köszönetünket fejezni ki, az ez alkalommal nevezett aai. részére történt fizetéspótlék-folyósítás oly jótékonyaságot gyakorolt, melyvel akadémiánk jövőjét biztosítva látjuk. Ezen körülményeket hálásan elismerve és egyszerűsmind kérve, hogy intézetünket tapasztalt jó akaratában továbbra is megtartani kegyeskedjék, vagyunk a tekt. városi tanács iránt a Bethlen-kollegium előjárásának Nagy-Enyeden, 1895. decz. 23-án tartott üléséből kiváló tisztelettel Zeyk Dániel s. k. főgondnok, Fogarasi Béla s. k. jegyző.

Apróságok.

Biró: Magát tetten érték, midőn a boltajtót feszítő vassal készült feltörni. Hát maga semmiképpen sem akar a jó utra térni? Nem akarja kényerét becsületes uton megkeresni?

Vádlott: Hisz éppen azt akartam, nagyságos uram; épp üzletet akartam nyitni, amikor elfogtak.

De mindjárt!

Anyá: Remek hangja van a pubinknak! Hogy sikoltozik... Operaénekes lesz belőle. Kiküldjük Itáliába, hogy ott kiképeztesse magát.

Apa: Küldjük, küldjük, — de mindjárt!

Ideges vendég.

A pinczér: Mit parancsol uraságod?
A vendég: Hozzon nekem egy rostélyost... ds nagyot. Ideges vagyok és minden csekélység felizgat.

Elfelejtette megmondani.

András: Hallja szomszéd, hiszen attól a szertől, amit kigyelmed ajánlt, megdöglött a beteg marhám.

Bálint: Hiszen az enyém is, csakhogy elfelejtettem megmondani.

Pontos.

Kereskedő (a segédjéhez): Hallja, én magát nem tartom tovább, mert minden nap pontosan késik egy negyedórát.

Szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALAN.

Kiadók: Cirner és Lingner.

Cirner és Lingner könyvnyomdája, Nagy-Enyeden.

Nyílt tér.

(E rovatban közlöttékét nem vállal felelősséget a szerk.)

Négy darab nagyenyedi épületlakatosáru-gyári részvény eladó. — Hol: megmondja lapunk kiadóhivatala.

Kathreiner-féle
KNEIPP-MALÁTA-KÁVÉT

oly
szívesen
iszon

Mindenütt kapható - ½ kiló 25kr.

Mi a
Kathreiner-féle
Kneipp-maláta-kávé?

Valódi **egészségi és családi kávé**, mely Kathreiner gyártási módja által a kedvelt valódi kávé ízét nyeri. Eltekintve egyéb előnyeitől, már ez okból különbözik ezen maláta-kávé minden más hasonló gyártmánytól.

A Kathreiner-féle kávé a legizletesebb, legegészségesebb és legolcsóbb pótkávé. Természetes tiszta gyártmány egész szemekben, miért is felette előnyösen használható.

nálható, az örölt s ez okból a vevő közönség által nem ellenőrizhető pótkávéval szemben, melyek hatósági vizsgálatok tanúsága szerint gyakorta idegen anyagokkal hamisítvák.

Eleinte csak harmadrészben, később felében adhatjuk a Kathreiner-kávét a valódi kávéhoz, s így az egészségre megbecsülhetetlen hatása mellett minden háztartásban jelentékeny megtakarítást eszközölhetünk.

A Kathreiner-féle kávét a legelső orvosok ajánlják, s az ugy nyilvános intézetekben, mint családok ezrei körében naponta jónak bizonyul. Sőt magában, azaz valódi kávé hozzáadása nélkül használva, a Kathreiner-féle kávé a legjobb erősítő szer és a legegészségesebb, legkönnyebben megemészthető és egyszerűsmind a legizletesebb ital.

Lelekiismeretes gazdasszony vagy anya, általában kávéivó, egészsége érdekében perczig se habozzon Kathreiner-féle Kneipp-maláta-kávét használni. Az értéktelen hamisítványokkal szemben, melyekkel ma is csalják a közönséget, a vételnél vigyázni kell a fehér eredeti csomagokon látható névre

Kathreiner!

Vigyázzanak! Saját érdekükben ne engedjék magukat rábeszélteni! A valódi „Kathreiner” sohasem szabad más csomagolásban, vagy nyitott áruként eladni.

R Á T H M Ó R

könyvkiadóhivatala és könyvkereskedése
Budapesten, Gizella-tér, a Haas-palotában.

Szerencsénk van, a t. casinókat, olvasó és más közművelődési egyleteket és irodalombarátokat figyelmeztetni, hogy kiadásaink egy részének:

50⁰ és 40⁰-nyi áreszállítása

még érvényben marad.

De többi nagyszabású kiadásaink is a lehető legelőnyösebb feltételek alatt rendelhetők. Különösen ajánljuk a legújabbban megjelent:

A világirodalom egyik legnagyobb kiadását:

Arany János balladáit Zichy Mihály rajzaival, fényes díszkötésben 22 frt.

A világhírű **illusztrált Shaksperet**, Csiky G. magyarázataival, új, jutányos kiadásban füzve 25 frt. Díszkötésben csak 35 frt!

és a többi remekírók műveit számos fényes dísz- vagy igen jutányos kiadásokban; a gazdagon illusztrált **Teleki S., Hübner S., Stanley, Holub, Benyovszky-féle utazási műveket** stb. Ezek jegyzékeivel komoly reflektánsoknak szívesen szolgálunk.

Közel 40 éven át közbizalommal részesülő könyvkereskedésünk, az országos központi nagy könyvtárak, több száz Budapesti és vidéki iskolai, Közművelődési és Kaszinói, Olvasóegyleti könyvtár, a polit. és tud. élet legtöbb kitünőségének stb. szállítója, ezenül is főcéljának fogja tekinteni az általánosan nyilvánuló népszerűséget fentartani, és mindennemű iradáhi megbízásokat a legnagyobb figyelemmel és lehető legjutányosabban eszközölni.

Az Antiquariusok által hirdett minden művet legalább is azon áron, gyakran jutányosabban szállítunk új példányokban, mint a mely az ő catalogusaikban előfordul.

Az egészségügyi hivatalok tapasztalatai bizonyították, hogy a másod kézből vett könyvek a leghatásosabb terjesztői a ragályoknak.

Az 1896. ezredéves kiállítás alkal- mából az államtól engedélyezett

II. Magyar Osztály-Sorsjáték

Kibocsátás: 120,000 sorjegy 45,007 három osztályba osztott nyereménnyel és egy jutalomdíjjal.

I. osztály					II. osztály					III. osztály				
189. február 5-8-ig.					1896. márczius 11-14-ig.					1896. május 12-28-ig.				
Árak az I. osztályra:					Huzások					Teljes sorsjegyek árai (mindhárom osztályra érvényes):				
I egész	I fél	I tized	I huszad	sorsjegy	I egész	I fél	I tized	I huszad	sorsjegy	I egész	I fél	I tized	I huszad	sorsjegy
20.—	10.—	2.—	1.—	forint	60.—	30.—	6.—	3.—	forint	60.—	30.—	6.—	3.—	forint

A nyeremények teljes adó- és illetékmentességét élveznek és minden levonás nélkül fizettetnek ki; a huzások az állami hatóságok felügyelete alatt állanak és egy kir. közjegyző jelenlétében ejtetnek meg.

Midőn a sorsolási tervezet föntebbiekben közzé tesszük, egyben köztudomásra hozzuk, hogy a sorsjegyek mától fogva a falragaszokon jelzett elárusítóknál a fenti eredeti árakon kaphatók.

Budapest, 1895. december 24.

Magyar Osztály-Sorsjáték Igazgatósága.

Minden
3-ik sorsjegy
nyer.

Még soha nem létezett nyereményesélyeket

nyujt az államilag engedélyezett

Minden
3-ik sorsjegy
nyer.

II. Magyar Osztály-Sorsjáték

45,007 három osztályba osztott pénznyeremény 9,200,000 korona összértékben.

Legnagyobb nyeremény a legkedvezőbb esetben

Egy Millió

korona.

Az I. osztály huzása 1896. február 5-8-ig.			A II. osztály huzása 1896. márczius 11-14-ig.			A III. osztály huzása 1896. május 12-28-ig.		
Nyereménytervezet:			Nyereménytervezet:			Nyereménytervezet:		
Nyeremény	korona	korona	Nyeremény	korona	korona	Nyeremény	korona	korona
1 á	80000	80000	1 á	100000	100000	1 jutalomdíj	600000	600000
1 "	60000	60000	1 "	60000	60000	1 á	400000	400000
1 "	40000	40000	1 "	40000	40000	1 "	300000	300000
1 "	30000	30000	1 "	30000	30000	1 "	200000	200000
1 "	20000	20000	1 "	20000	20000	1 "	100000	100000
1 "	15000	15000	1 "	15000	15000	2 "	40000	80000
1 "	10000	10000	1 "	10000	10000	2 "	20000	40000
2 "	8000	16000	2 "	8000	16000	5 "	10000	50000
8 "	4000	32000	8 "	4000	32000	10 "	8000	80000
10 "	2000	20000	10 "	2000	20000	34 "	6000	204000
13 "	1000	13000	13 "	1000	13000	100 "	2000	200000
100 "	400	40000	100 "	400	40000	200 "	1000	200000
860 "	200	172000	860 "	200	172000	2650 "	200	530000
9000 "	80	720000	9000 "	120	1080000	22000 "	100	3300000
10000 nyeremény összesen .		1268000	10000 nyeremény összesen .		1648000	25007 nyeremény és egy jutalom		6284000

Árak az első osztályra:

$\frac{1}{1}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{20}$	forint
20.—	10.—	2.—	1.—	

Teljes sorsjegyek árai (mindhárom osztályra érvényes):

$\frac{1}{1}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{20}$	forint
60.—	30.—	6.—	3.—	

Ajánlja és szétküldi az összegeknek előzetes beküldése mellett vagy utánvétellel

Heintze Károly

Budapest, Servita-tér 3.

Sürgönczim:
Lottoheintze,
Budapest.

Biztonság szempontjából ajánlatos, hogy a sorsjegyeknek ajánlott levelben való küldése kívántassék és a fenti eredeti árak mellett osztálysorsjegyeknél ajánlott levelek portója és nyereményjegyzék díja fejében 25 kr. — Teljes sorsjegyek megrendelésénél pedig portó és 3 nyereményjegyzékért 50 kr küldendő be.

Az első magyar osztálysorsjáték alkalmával tisztelt vevőim között a következő főnyereményeket osztottam ki: 400.000, 200.000, 100.000, 80.000, 50.000 koronásak stb.

Sürgönczim:
Lottoheintze,
Budapest.